

ЧАҚИРИҚҚАЧА ҲАРБИЙ ТАЪЛИМ ЙЎНАЛТАЛАБАЛАРИДА ҲАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАЙЁРГАРЛИГИНИНГ ТУЗИЛИШИ ВА МАЗМУНИ

Хонимкулов Анвар Раҳимкулович

Низомий номидаги ТДПУ Ҳарбий таълим факултети катта ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7278249>

Аннотация. Мамлакатимизда замон талабларига жавоб берадиган, тезкор ва ҳаракатчан, ташиқий жиҳатдан мукамал, замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника билан бутланган, профессионал миллий армияни шакллантириш, ватанпарвар, фидойи, садоқатли, ҳалол, юксак маънавиятли ва фаол ҳаётий позитсияга эга баркамол шахс – Ватан ҳимоячиларини тарбиялаш, Қуроли Кучларда амалга оширилаётган ислохотларнинг ва ҳарбий-ватанпарварлик ишларнинг асосий мақсадидир. Ушбу мақсадларга эришишида ҳарбий-ватанпарварлик ишлар алоҳида аҳамият касб этади.

Калит сўзлар: замон талаблари, қурол-яроғ, ватанпарвар, фидойи, ҳалол, шахс, Қуроли Кучлар.

СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ ВОЕННОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация. Сформировать в нашей стране профессиональную национальную армию, отвечающую требованиям времени, быструю и мобильную, организационно совершенную, оснащенную современным вооружением и военной техникой, воспитать всесторонне развитую личность с патриотическим, самоотверженным, верным, честным, высокий моральный дух и активная жизненная позиция – защитников Родины, является главной целью проводимых в Вооруженных Силах реформ и военно-патриотической работы. Особое значение в достижении этих целей имеет военно-патриотическая деятельность.

Ключевые слова: требования времени, оружие, патриот, самоотверженный, честный, человек, Вооруженные Силы.

STRUCTURE AND CONTENT OF MILITARY PATRIOTIC TRAINING IN THE DIRECTIONS OF MILITARY TRAINING

Abstract. To form a professional national army in our country that meets the requirements of the times, quick and mobile, organizationally perfect, equipped with modern weapons and military equipment, and to educate a well-rounded person with a patriotic, selfless, loyal, honest, high morale and active life position - Defenders of the Motherland, is the main goal of the reforms implemented in the Armed Forces and military-patriotic work. Military-patriotic activities are of particular importance in achieving these goals.

Keywords: requirements of the times, weapons, patriot, selfless, honest, person, Armed Forces.

КИРИШ

Талабаларда ҳарбий ватанпарварлик руҳини сингдириб боришда педагогик жиҳатларни ривожланишига боғлиқ бўлган, нафақат ахлоқий тарбия, баълки ижтимоий билимлар ҳамда ватанпарварликни тарғиб қилувчи педагогик сифатларни амалиётда қўллашнинг турли соҳаларидаги мураккаб вазифаларни ечишга тайёрликни, балки мазкур масалаларни ечиш қобилиятлари ривожланишининг маълум даражасига эришишни ҳам

ифодаловчи субъектив тоифа сифатида талабаларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялаш сифатларини юксалтиришда намоён бўлади.

ТАДҚИҚОТМАТЕРИАЛЛАРИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ҳарбий-ватанпарварлик ишларнинг назарий ва амалий жиҳатларини чуқур ўрганиш бўлиб, ҳарбий-ватанпарварлик ишлар самарадорлигини ошириш Концепсиясини, Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари мазмунини, Мудофаа вазири, унинг ўринбосарларининг буйруқ ва директиваларининг талабларини чуқур ўрганиш ва англаб этиш;

чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларни ҳарбий-ватанпарварлик ишларнинг асосий йўналишлари, шакл ва услублари ҳақида билимлар билан қуроллантириш, уларни кенг дунёқараш ва фикрлаш қобилиятига эга, иймон-еътиқоди ва иродаси мустаҳкам, маънавиятли ва фидойи, аждодларимизнинг бебаҳо меросига таяниб яшайдиган баркамол шахс – Ватан ҳимоячиси қилиб тарбиялаш;

чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларда ҳарбий-ватанпарварлик ишларни ҳарбий қисм ва бўлинмаларнинг олдида турган вазифалардан, замонавий ҳарбий хизматчининг маънавий қиёфасига, касбий фазилатларига қўйилаётган талаблардан ва бошқа ўзига хосликлардан келиб чиқиб режалаштириш, ташкиллаштириш ва ўтказиш бўйича кўникмаларини шакллантириш;

чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларда, ўқув-жанговар вазифаларни муваффақиятли бажариш учун ҳарбий-ватанпарварлик ишларини ўтказиш ва ҳарбий интизомни мустаҳкамлаш, ҳуқуқий тартиботни ўрнатиш, шунингдек, жанговар тайёргарлик ва хушёрликни ошириш бўйича билимларини такомиллаштириш;

чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларда офицерлик лавозимларида бўйсунувчи шахсий таркиб билан ҳарбий-ватанпарварлик ишларни ташкиллаштириш ва олиб боришга доир билим, амалий кўникма ва маҳоратларини шакллантириш.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

Чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларини мудофаа соҳасидаги бошланғич билимларни ўқитиш вазифалари:

- таълимни бошқариш ҳамда ҳарбий бошқарув органларининг вазифалари, шунингдек ҳарбий хизмат асослари бўйича тайёргарликни амалга оширувчи ўқитувчилар ва ўқитишни ташкил этиш бўйича ўқув пунктлари раҳбарларининг вазифалари;

- чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларининг мудофаа соҳасидаги бошланғич билимларга ўқитишни ташкил этиш тартиби.

«Чақириққача ҳарбий таълим йўналиши талабаларининг ҳарбий хизматга тайёрлаш тўғрисидаги низом», унда талабаларни ҳарбий хизмат тайёрлашнинг умумий қоидалари ва мажбурий тайёрлаш тартиби ифодаланган:

- мудофаа соҳасидаги бошланғич билимларни эгаллаш;
- умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар таълим муассасасида ҳарбий хизмат асослари бўйича тайёрлаш;
- ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси;
- ҳарбий йўналиши бўйича ҳарбий мутахассисликларга тайёрлаш;
- тиббий кўрик;
- тиббий-соғломлаштириш тадбирларини ўтказиш.

Чакирикқача ҳарбий таълим йўналиши талабаларининг ҳарбий хизматга кўнгилли тайёргарликларига захирадаги талабани тайёрлаш кўшимча таълим дастури бўйича ўқитиш киритилади. У ҳарбий таълим факультетининг асосий таълим дастурини ўзлаштириш билан биргаликда олий таълим муассасаларидаги ҳарбий таълим факультетларида тайёрлаш дастурини ўзлаштиришлари орқали бўлажак мутахассисларнинг касбий қайта тайёрлаш йўли билан амалга оширилади. Ўқитишнинг мақсади эгалланган ҳарбий мутахассисликка мувофиқ равишда дастлабки талабалик лавозими бўйича функционал мажбуриятларни бажаришга қодир бўлган фуқарони ҳарбий мутахассис. Қуролли кучларнинг захирадаги сифатида шакллантириш ҳисобланади.

Ҳарбий таълим факультети кундузги таълим шаклида захирадаги талабани тайёрлаш дастурининг меъёрий иш ҳажми 1008 соатни ташкил этади, бундан 450 соат ҳарбий таълим факультетидаги ўқув аудитория иши (ҳафтада 6 соат), 225 соат мустақил аудиториядан ташқари ўқув ва тарбиявий иш (қунига 3 соат), 216 соат ўқув маркази, ҳарбий-ўқув муассасаси, ҳарбий қисм, Мудофаа вазирлиги полигонидagi ўқув йиғини (ёки стажировка)даги аудитория ва аудиториядан ташқари ўқув ва тарбиявий ишлар, 90 соат имтиҳонларга тайёргарлик ва ўтказишга, ҳамда 27 соат ташкилий ишлар учун тақсимланган.

Шу тариқа, ҳарбий таълим факультети чакирикқача ҳарбий таълим йўналиши талабалари муайян ҳарбий мутахассислик бўйича захирадаги талабаларни тайёрлаш дастурини амалга оширади ва олий касбий таълим муассасаларида ташкил этиладиган кўшимча касбий таълим мутахассисларининг структуравий бўлинмасига тенглаштиради.

Ҳарбий таълим факультетларда захирадаги талабаларни тайёрлаш дастурлари мутахассисларни касбий қайта тайёрлашнинг кўшимча таълим дастурларига тааллуқли бўлиб, у касбий-ҳарбий соҳада битирувчиларнинг асосий таълим дастурларини ўзлаштиришлари билан бир вақтда, уларнинг умумкасбий ва махсус тайёргарликлари йўналишини ҳисобга олган ҳолда, янги турдаги касбий фаолиятни амалга ошириш учун уларнинг билимларини такомиллаштириш мақсадида амалга оширилади. Кўрсатилган фанларни ўзлаштириш талабанинг замонавий умумҳарбий жангда мотоўқчи бўлинмаларига муваффақиятли кўмондонлик қилиш ва осойишталик даврида қўл остидагиларни ўқитишга имкон берувчи билим, кўникма ва малакаларни эгаллашларини таъминлайди.

Захирадаги – битирувчи талаба куйидаги талабларга жавоб бериши керак:

- ўз Ватани, касбига содиқлик ва ривожланган меҳр ҳисси, юқори маънавийликка эга бўлиш;

- ватанпарвар, Ҳарбий қасамёдга ва ҳарбий бурчга содиқ бўлиш, ўз Ватанига чин дилдан ва ҳалол хизмат қилиш, ҳарбий хизматнинг барча қийинчиликларини мардонавор енгиш, Ватани манфаатларини жасур ва моҳир ҳимоялаш;

- Конституцияси асосларини, инсоннинг инсонга, жамиятга, атроф-муҳитга муносабатини тартибга солувчи ахлоқий ва ҳуқуқий меъёрларни, ҳарбий хизматни ўташни тартибга солувчи қонунларни, Қуролли кучларининг умумҳарбий низомлари талабларини, ҳарбий хизматни тартибга солувчи бошқа меъёрий ҳужжатларни билиш, уларни хизмат фаолиятида инобатга олишни билиш;

- ҳарбий-касбий билим, кўникма ва малакалар, ҳарбий ва кундалик фаолиятда ҳамда фавқулодда вазиятларда хизмат мажбуриятларини муваффақиятли бажаришни

таъминловчи маънавий-психологик ва ахлоқий сифатларнинг мос даражасига эгалик;

- ривожланган мавҳум-мантиқий фикрлашга, шахсий компетент фикрига эгалик, шароитнинг ностандарт вазиятларида асосли қарорлар қабул қилишни билиш ва уларнинг бажарилишини ташкил этиш, бўлинмада тарбиявий ишни, ҳарбий интизомни таъминлаш тадбирларини ва ҳарбий қисмлар хизматини ташкил этишни, хавфсизлик талабларига риоя этиш, атроф-муҳитни ҳимоялаш ва давлат сирини сақлаш, тақдим этилган ҳуқуқлар доирасида мустақил ҳаракат қилиш;

- ўз касбий маҳорати, интеллектуал, ахлоқий ва жисмоний ривожланишини такомиллаштириш устида ишлаш, намунали ташқи кўринишга эга бўлиш, соғлом турмуш тарзига риоя этиш;

- гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий билимларнинг замонавий даражасига мос бўлган илмий дунёқарашга эгалик, дунёда содир бўлаётган жараёнлар тўғрисида Ватан манфаатларидан келиб чиқиб фикрлаш ва баҳолашни билиш, қуролли кучларининг ўрни ва ролини тушуниш;

- фикрлаш маданиятига эгалик, унинг умумий қонуниятларини билиш, унинг натижаларини ёзма ва оғзаки нутқда тўғри (мантиқий) ифодалаш;

- мутахассислик бўйича малакали дипломга эга бўлган мутахассис тайёрлашнинг асосий таълимий дастурини ўзлаштириш.

МУҲОКАМА

Шу тариқа, битирувчи талаба куйидагиларни таъминлаши керак:

- бўлинманинг жанговар ва кундалик фаолиятини;
- бўлинманинг жанговар тайёргарлигини;
- бўлинманинг жанговар ва кундалик фаолиятини маънавий-психологик таъминотини;
- тарбиявий ишни;
- ҳарбий интизомни;
- қуроллар, ҳарбий техника ва бўлинманинг бошқа моддий воситаларидан фойдаланиш қоидаларини.

Республикамиз олимлари М.Х.Умаров ўз тадқиотлари доирасида ёшлар ҳарбий-ватанпарварлик тарбиясининг мақсади тўхталиб, Ватан мудофааси йўлида хизмат қилишга тайёрлик энг муҳим омил сифатида қаралади. Демак, олим ўз қарашларида ватанпарварликнинг мақсадини амалга ошириш ёшларни ватан ҳимояси ҳамда мудофаага тайёрлаш, уларда фавқулодда ҳолатларда мудофаани ташкил этиш кўникма ва малакаларини ҳамда юксак маънавий-ахлоқий сифатларни шакллантиришни назарда тутуди деб эътироф этган.

А.Сафаров ёшларда ватанпарварлик туйғуларини йўқотишга ҳаракат қилаётган шахслар сифатида “инсонларга таъсир кучи ва таҳдиди жиҳатидан телевидения ва ижтимоий тармоқлар етакчи ўринга чиқиб олди. Бироқ ундан эзгулик йўлида эмас, балки ёвузлик йўлида фойдаланиш йилдан-йилга кучайиб бораётганликлари энг ачинарли ҳолатдир” деб такидлаб, олим ўз фикраларида ватанпарварлик туйғусини қалбдан шакллантириш энг муҳим омилдир деб эътироф этиб ўтган.

Жумладан, бугунги кунда Ғарб оммавий ахборот воситаларининг халқлар ўртасида миллий-этник ва диний кўзғаш мақсадидаги бундай фаолиятига бир неча бор тегишли баҳо берилди. Бироқ ахвол яхши томонга ўзгармаяпти. Оқибатда оммавий ахборот

воситаларининг бундай фаолияти жаҳондаги тинчлик ва хавфсизликка таҳдид қилиб бормоқдадир”.

ХУЛОСА

Н.Нишонова тадқиқотлари доирасида “ҳозирги шароитда ёш авлодда пайдо бўлаётган негатив ҳолатларнинг олдини олишда таълим жараёнини маданийлаштириш орқали шахс маданиятини шакллантириш масалалари муҳим аҳамият касб этиши билан ажралиб туради деб, таъкидлаб ўтади. Олим, маданият тушунчасининг талқинига тўхталганда жамият тараққиётининг тарихий муайян даражаси, инсоннинг кишилар ҳаётининг ташкил этиш турлари ва шаклларида, ўзаро муносабатларида, шунингдек, улар томонидан яратиладиган моддий ва маънавий қадриятларда намоён бўлган ижодий куч ва қобилиятни англади деб, ваанпарварликни шакллантиришда маданий жиҳатларга урғу бериб ўтадилар.

Ф.Шерматов, А.Бекназаровлар ёшларда ҳарбий ватанпарварликни тарбиялаш масалаларига тўхталар экан: “жанговар вазиятларда ҳарбий хизматчиларда эмотционал-психологик зўриқишларнинг ўсиб кетиши, жанговар вазиятларнинг самараси шахсий таркиб соғлиғига боғлиқлиги ҳарбий хизматчиларнинг жанговар фаолият жараёнида ҳарбий хизматчиларнинг психик фаолияти қонуниятларини чуқур ўрганиш масалаларига аълоҳида эътибор қаратиш лозим.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтидорли ёшларни аниқлаш ва юқори малакали кадрлар тайёрлашнинг узлуксиз тизимини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-4306-сонли Қарори / Халқ сўзи. 2019 йил 4 май.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2019-2023 йилларда Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида талаб юқори бўлган малакали кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салоҳиятни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-4358-сонли Қарори. / Халқ сўзи. 2019 йил 18 июнь
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг «Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги фармони. <https://uza.uz/oz/documents/zbekiston-respublikasi-oliy-talim-tizimini-2030-yilgacha-riv-09-10-2019>.
4. Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш концепциясини тасдиқлаш тўғрисидаги Вазирлар Маҳкамасининг қарори. (*Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 23.02.2018 й., 09/18/140/0816-сон*)